

Ohrábreno kerščanstvo za njimi rine boj,  
In v séčo, hujšo perve, prinúdi turški roj;  
A poljski kralj Sobéski, ko vedri blisk nebés,  
Naméri vragom v čelo z goré izmej drevés.

Poljáci za Sobéskim, ko toča na poljé;  
Začnè se nova borba in rádot in gorjé,  
V rudečih curkih lije na novo topla krí,  
In Turek vgnán mej dvema zdaj sílama stoji.

In Turku sablje krive iz rok leté v skerbéh,  
Ležé kovana kopja in meč in šlém\*) po tléh;  
Ta v gnjéči peš se davi, ta s konjem v beg divjá,  
Povsod vertèž in vpitje, pogòn in ték vihrá.

Nij Mústafa šatôrov bogatih s soboj vzél,  
Katere prej napihnen okrog je bil razpél,  
Pod lipo na Čarínu nikdar nij pirovál,  
A zmago nad cesarjem z glavó je plačevál.

### Kedó je to storil.

V hiži gospoda Oréšnika je bila necega jutra velika huka in buka. Gospa, kuharica, dekla in sluga, še Vladimírček, vse je bilo po konci. Sluga se je plazil pod posteljo, dekla je stopala sè stola na stol in skerbljivo gledala po sesékih (omárah), a gospa je iz kota v kot premetávala vse, kar jej pride v roko; gledala je po miznicah, — da vam ob kratkem povem: vsi so néčesa iskali. Samo gospod Oréšnik je hodil zamišljen po sobi ter videlo se je, da mu čudne misli roje po glavi.

Gospa prestavši premetávati obleko in druge stvari, globoko vzdáhne:

„Nij je, ter nij je!“

„Nič zato!“ odgovorí gospod Oréšnik. „Morebiti, ka se še najde. Baš kedar človek česa najbolj išče, tedaj mu je stvar najbliže. Tega nij treba, da bi verižico imela takój denes, — a obléci se hitro, da naju ne bodo čakali.“

„Sam Bog védi, kam je prešla! Da mi verižica nij jedíni spomin pokojne matere, ne bi je tako iskala, a vse se mi dozdeva, da je uže nikoli ne najdem.“

„Nij je, in konec besedíj!“ reče gospod Oréšnik, „drugo ti hočem kupiti; a ipak bi rad znal, kedó jo je ukradel!“

Obé dekli in sluga pogledajo gospodarja. Slugi se zablisne solza v očesu. Do dvejseti let je uže pošteno služil v hiži ter nikoli nihče niti najmanje nij súmnel o njegovej zvestobi in poštenji.

„Kako bi se zlata verižica izgubila, tega jaz ne umejem,“ govori gospá. „V mojo sobo ne pride tuj človek, a izvestno znam, da sem jo včeraj položila semkaj pred ogledalo.“

„Čudno je res! Tujih ljudíj tukaj nij bilo, kajti vedela bi kuharica, ki je do pôlu dne vedno v kuhinji, skozi katero gredó vrata v sobo. Matija je bil do zdaj na polji. Kedó bi kaj tacega bil storil?“

\*) Šlém,—ma m., der Helm. —Čelada je laška beseda.

„Vladimirček, pojdi sem! Povedi mi, ali se nijsi ti morebiti igral sè zlato verižico, katero je bila mati položila pred ogledalo? Kam si jo dèl, povedi mi; legati ne smeš, nič hudega se ti ne zgodi.“

„I kaj ti je na umu!“ jezí se gospá soproga. „Moj Vladimirček se takih stvari niti ne dotakne!“

„Nu, morebiti sta se igrala,“ jame gospod Oréšnik zopet govoriti. Ne joči ter govôri! Igrala sta se, ali ne, in sta jo izgubila?“

Vladimirček obrísavši solze reče: „prišla sva bila sè Srečkom po papír v materino sobo, a verižice nijsem videl!“

„Ali jo je videl Srečko?“

„Jaz ne vem!“

„A kje je Srečko?“

„V vertu zunaj se igra sè srako.“

Tako je res bilo. Srečko se je igral s krotko srako, vpréženo v legák voziček od debelega papirja. A sraka se je vèdla, kakor pameten konj, ter se krétala na desno, na levo in tudi nazaj. Nenadoma jej nekaj nij po gôdi, vzdigne se na lehki krili in zleti na bližnje drevo, kjer začne veselo grakati. Srečko jo kliče, a zamán, sraka nehče priti z drevesa. Baš se napravlja skočiti v hižo po malo hrane, da bi jo k sebi privabil, kakor druge kratí. V tem hipu stopi sam gospod Oréšnik v vert in Srečka z Vladimirčkom pokliče k sebi.

Zdaj začne gospod Oréšnik izpraševati na vse strani, da bi od tega ali ónega zvedel kaj terdnega, — a vse zamán; nobeden nehče vedeti o zlatej verižici.

Izguba te verižice Srečka zadéne globoko v serce. Bil je sin ubogih roditeljev, ki sta mu uže v zgodnjej mladostí umerla. Tako je ostal sam, dokler ga nij Oréšnikovka z milega serca vzela v hižo, da bi za tovariša bil njenemu Vladimirčku ter se tako ž njim hranil. Če tudi so bili Oréšnikovi tujemu otroku dobri, ipak je često bil Srečko prisiljen terpeti mnogo neprilike v Orešnikovej hiži, a to vse zaradi Vladimirčka, ki je hotel nad njim gospodovati, in kedar koli je kaj sam zakrivil, zverníl je krivico vselej na ubozega dečka.

Mati, ki je slepo ljubila svoje dete, mislíla je, da je vse resnica, kar je povedal Vladimirček, ter je vedno vpíla na ubozega Srečka, kakor bi samo on bil kriv vsega, kar se je neugodnega pripétilo. To je hudo bolelo Srečka, a voljno je prebival vse. Zato se nij bilo čuditi, če je zdaj začel bridko jokati, ko je od gospodarja slišal, kaj se je zgodilo v hiži. Mislíl si je: zopet me nedolžnega kriví moj tovariš, zaradi katerega mi je bilo uže toliko terpkih káznij preterpéti.

Prišla je zdaj tudi gospa Oréšnikovka ter Srečka nagovarjala in mu lepe darove obétala, ako pové, kam je persten?

Ko vídi gospod Oréšnik, da ne more ničesa zvedeti, kam je zlata verižica prešla, potoláži gospó, in ker sta uže bila konja vprežena, odvezéta se napósled v bližnjo vas v gostí. Mej raznimi drugimi razgovori je tam gospá Oréšnikova povedala vse, kar se je pri njej domá zgodilo. Mej ženstvom je bila tudi neka gospá, ki je zeló čertíla pokojno Srečkovo mater, Bog védi, zakaj. „Dà, dà!“ reče, — „ne várate se, nego prav govoríte, ako súmníte o dečku, ki ste ga usmiljeno vzeli v hižo. Ivér nikoli daleč ne pade proč od paróbka. Znam, kakšen je bil pokojnik, njegov oče, in osobito njegova mati! Sama sta si bila kriva siromaštva. Deni kačo v njedrije in ugrizne te.“ Tako in še mnogo je

govorila ta hudobna žena, ki je pozabila, da otroka nij kaznjevati za pregrehe njegovih roditeljev. Da-si je bila gospá Orešnikova dobrega in usmiljenega serca, vendar je ukrenila, ostreje sè Srečkom postopati nego li do sih dob. Vernivši se domóv pokliče družega dne Srečka ter ga ostro poprime, rekoč: „zastonj jéš kruh v našej hiži, a za dobrote nam vračaš le zlo. Nedavno si izgubil moj persten, ter zdaj zopet to in zdaj óno. Kedó bi vse to bil vzel? Moji posli so uže davno v hiži, zvesti in poslušni so mi, tega sem uvérjena, a ti si nam tuj, ne še dolgo pri nas. Zatorej si izvéstno vzel moj persten; igral si se ž njim ter ga potem izgubil. Tako je šla tudi zlata verižica. Dokler ne poveš resnice, ne morem te lepo gledati. Od denašnjega dne uže ne bodeš dalje spal v sobi, nego zunaj pod streho, in jedel bodeš, kar ti dadé v kuhinji, ter ako verhu tega še terdovraten ostaneš, takój te zapodimo od hiže. Počenjaj potem, kar ti je drago, če tudi jameš prosjáčiti!“

Sirota Srečko je po teh ostrih besedah šel ves objokan za hižo, ter je začel tam Boga moliti, da bi mu pomagal v težavah in stiskah.

Še nekdo je plakal, a to posled drugačnega uzroka. Vladimirček je zamán iskal izgubljene srake. Kedar jo najde, nij mu hotela priti z drevesa, kamor je bila zletela s papirnatim vozičkom. Srečka nij bilo, zato je bil dolžen sluga po materinem povelji na drevo splezati, da je ujel ptico. Jedva jo je zalézel. Da bi potem sraka ne mogla pobegniti, reče mati Vladimirčku, da je po sedaj ne bi nesel nikdar iz sobe. A baš v tem hipu je prišla neka gospá k Orešnikovim, in Vladimirček srako berzo umákne v materino sobo, ter se tam ž njo začne igrati. Skóraj domóv pride tudi gospod Orešnik. Srečka zunaj pred vežó jokajočega vzame s soboj v hižo.

Da-si to nij gospé bilo po volji, vendar je molčala, ne branèč, da sta se dečka sè srako zopet igrala.

Ko sta delala nov voziček, preletí sraka iz sobe v sobo, kjer je imela kletko. Zdaj pride učitelj in dečka ostavita igrače ter se gresta za mizo učít.

Potem se znočí in vsi se spravijo spat.

Jutrodan je nastalo novo ropotanje. Razven znane in verlo spoštovane gospé nij bilo nikogar tujega v hiži. A vendar se je tudi zdaj izgubil persten, ki ga je Orešnikova položila, kamor po navadi. Gospá je bila kakor okamenéla, in jedva je mogla oznaniti móžu, kaj se je zopet zgodilo. V tem prihití dekla jokajoč v sobo ter pripoveduje, da je nocój nekdo njej ukradel zlate naúhvice, dar od gospé.

„To nij storil nihče nego ta terdovratni Srečko!“ zajezí se gospá. „Iz hiže da pojde, iz hiže, takój denes!“

Zamán jo tolaži dobri in miloserčni gospod Orešnik.

Ko se je to godilo, pisala sta dečka učilne nalóge v tretjej sobi.

„Gorí! oče, mati! gorí!“ — zavpije Vladimirček. Vsi prihité v sobo, gledat, kaj si je. Res, imeli so kaj videti! Kletka preširne srake je bila v plámenu. Ptica je zletela vsa opaljena, a gospod Orešnik s palico udari ob kletko, da takój z visocega gvozda (žreblja) pade na tla. Ko je bila na tleh, zatočí se iz nje persten in srebernjak ter iz prevernene gnejzda je zamoléla materina zlata verižica. Ogenj pogasivši v gnejzdu najdó tudi naúhvice in še druge bleskotne stvari. A kako je vse to v kletko prišlo? Verlo lahko! Vemo, da sraka ljubi

vse, kar se sveti in blešči. Tako je v kletko nabirala, kolikor je tacega našla, dokler napósled nij tatvine sama izdala, ukradši v kuhinji žareč ogelj, s katerim si je gnezdo zapalila.

Srečko je bilo oproščeno! Ko se je njegova nedolžnost pokazala, ljubila ga je gospá Orešnikova še mnogo bolje nego li poprej, kadar ga je v hižo jemala. Prizadevala si je, z ljubeznijo mu nadomestiti, kar mu je v sumnji žallega storila. Srečko je bil še mnogo let pri Orešnikovih; polagoma se je pobiljšal tudi Vladimirček, in živela sta vkupej, kakor dva rodna brata.

„Smilje.“

## Probujena vest.

Imovít dragotinar (juvelir) v Nizozemcih je potoval in z njim sluga, ki je bil uže od mladega pri njem ter mu je zdaj odnašal obilo novcev in drazega kamenja.

Ko sta tako sama hodila, prime služabnika hudobna želja do gospodarjevega bogastva, in ukrene, zlatarja ubiti v kacem odljudnem kraju. Prišedši v temen gozd, služabnik pomeri s puško, ustrelí gospodarja, ugrabi vse njegovo blago in verže mertvo telo v reko, tekočo mimo gozda.

Po tem grozovitem hudodelstvu zločinec pobegne v Angličáne, kjer si kupi last, da na videz prične trgovínico, ki je verlo dobro tekla.

Iménje mu je čudovito naglo rastlo in v malo letih je bil najbogatejši



bil obdolžen, da je ubil gospodarja. Porotnici so bili uže izustili, da je kriv umora; samo tega je bilo še treba, da župan izreče svojo misel. Evo! župan obledí, kakor zid, ter se zatrese po vseh udih, kakor šiba na vodi. Vsak si misli, da je na naglem zeló obôlel. Zdaj župan stopi k obdolžencu, oberne se k porotnikom in reče:

„Porotnici, Bog je pravičen sodnik! Jaz sem večji hudodelec, nego li ta, ki ste ga na smert obsodili! Pred tridesetimi leti sem ubil svojega gospoda in dobrotnika, ki me je bil dečka vzel k sebi ter očetovski záme skerbel. Prišla

človek v mestu. Oženil se je pozneje s hčerjo plemenitega meščana ter je bil po vsem mestu spoštovan, tudi napósled za župana izvoljen.

Necega dne na sodišče priženó hudodelca, ki je